

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Ana STARIHA

KMETIJSTVO V BELI KRAJINI LETA 2020

DIPLOMSKI PROJEKT

Univerzitetni študij - 1. stopnja

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Ana STARIHA

KMETIJSTVO V BELI KRAJINI LETA 2020

DIPLOMSKI PROJEKT
Univerzitetni študij - 1. stopnja

AGRICULTURE IN BELA KRAJINA IN YEAR 2020

B. SC. THESIS
Academic Study Programmes

Ljubljana, 2012

Diplomski projekt je zaključek Univerzitetnega študija Kmetijstvo – agronomija – 1. stopnja. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Andreja Udovča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Marina Pintar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Andrej Udovč
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Luka Juvančič
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za zootehniko

Datum zagovora: 27.9.2012

Diplomski projekt je rezultat lastnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svojega diplomskega projekta na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddal v elektronski obliki, identično tiskani verziji.

Ana Stariha

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Du1
DK	UDK 338.43.02: 339.9 (497.4-12) (043.2)
KG	skupna kmetijska politika / ukrepi / reforma / Bela Krajina
AV	STARIHA, Ana
SA	UDOVIČ, Andrej (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2012
IN	KMETIJSTVO V BELI KRAJINI LETA 2020
TD	Diplomski projekt (Univerzitetni študij - 1. stopnja)
OP	VII, 20 str., 13 pregl., 20 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	V letu 2011 je Evropska komisija objavila paket zakonodajnih predlogov o Skupni kmetijski politiki za obdobje med letoma 2014 in 2020. Predlogi se nanašajo na neposredna plačila, skupno ureditev trgov, razvoj podeželja, financiranje, upravljanje in spreminjanje skupne kmetijske politike, določitev nekaterih pomoči in nadomestil v zvezi s skupno ureditvijo trgov kmetijskih proizvodov, upravljanje kmetijskega sklada in sklada za razvoj podeželja. Namen dela je preučiti posamezne zakonodajne predloge ter na podlagi analiz predlogov in komentarjev v izvedbi agrarnih ekonomistov, določiti grobo oceno razvoja kmetijstva v Beli krajini, glede na podatke o velikosti, številčnosti in proizvodne usmerjenosti kmetij na tem območju, pridobljene iz popisa kmetijstva v letu 2010.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ND Du1
- DC UDC 338.43.02: 339.9 (497.4-12) (043.2)
- CX agriculture / Common Agricultural Policy / measures / reforms / rural development
/ Slovenia / Bela Krajina region
- AU STARIHA, Ana
- AA UDOVČ, Andrej (supervisor)
- PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- PY 2012
- TY AGRICULTURE IN BELA KRAJINA IN YEAR 2020
- DT B. Sc. Thesis (Academic Study Programmes)
- NO VII, 20 p., 13 tab., 20 ref. .
- LA sl
- Al sl/en
- AB In 2011 the European Commission published a package of legislative proposals for the Common Agricultural Policy for the period between 2014 and 2020. Suggestions are relating to Direct Payments, common organization of markets, rural development, financing, management and modification of the common agricultural policy, fixing certain aids and refunds related to the common organization of the markets in agricultural products, the management of agricultural and rural development fund. The purpose of work is to examine the specific legislative proposals and based on analyzes of proposals and comments performed by Agricultural Economists, determine a rough estimate of the development of agriculture in the Bela Krajina region, depending on data on the size, number and tipe of agricultural production in the region, obtained from the census in 2010 .

KAZALO VSEBINE

	Str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	II
KEY WORDS DOCUMENTATION	III
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VI
KAZALO PRILOG	VI
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	VII
1 UVOD	1
2 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V OBDOBJU 2014-2020	1
2.1 NEPOSREDNA PLAČILA	2
2.1.1 Osnovna plačila	2
2.1.2 Zelena komponenta	3
2.1.3 Proizvodno vezana plačila	3
2.1.4 Podpore za majhna kmetijska gospodarstva in mlade kmete	3
2.2 TRŽNI UKREPI	3
2.3 RAZVOJ PODEŽELJA	3
3 UČINKI REFORME SKP NA KMETIJSTVO V SLOVENIJI	4
3.1 NACIONALNA OVOJNICA ZA SLOVENIJO	4
3.2 OCENA UČINKOV REFORME	5
3.2.1 Osnovna plačila	5
3.2.2 Zelena komponenta	6
3.2.3 Proizvodno vezana plačila	6
3.2.4 Razvoj podeželja	6
3.2.5 Tržni ukrepi	7
3.3 SPREMEMBE PRIHODKOV	7
3.4 INTEGRIRANA PRIDELAVA	8
4 METODE	9
5 KMETIJSTVO V BELI KRAJINI	9
5.1 OBČINA ČRNOMELJ	13
5.2 OBČINA METLIKA	15
5.3 OBČINA SEMIČ	16
6 SKLEPI	17
7 VIRI	19
7.1 CITIRANI VIRI	19
7.2 DRUGI VIRI	20

KAZALO PREGLEDNIC

	Str.
Preglednica 1 Splošni pregled kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in po občinah, za leti 2000 in 2010	9
Preglednica 2 Kmetijska gospodarstva po velikostnih razredih kmetijske zemlje v uporabi, v letih 2000 in 2010, v občinah Črnomelj, Metlika, Semič	10
Preglednica 3 Kmetijska gospodarstva po tipih kmetovanja, po občinah, leto 2000 in 2010	10
Preglednica 4 Kmetijska gospodarstva po rabi zemljišč v letih 2000 in 2010, po občinah	12
Preglednica 5 Podatki iz zbirnih vlog po posameznih občinah za leto 2010	12
Preglednica 6 Število vlog in površine (ha) zahtevkov za OMD za leto 2010, po zbirnih vlogah	12
Preglednica 7 Število živine po kategorijah po občinah, v letih 2000 in 2010	14
Preglednica 8 Število vlog, vrednosti projektov in višina odobrenih sredstev za izvajanje ukrepov SKP za obdobje 2007-2013, do 31.11.2010, v Občini Črnomelj	15
Preglednica 9 Višina sredstev po posameznih naložbah v Občini Črnomelj v letu 2012	15
Preglednica 10 Število vlog, vrednosti projektov in višina odobrenih sredstev za izvajanje ukrepov SKP za obdobje 2007-2013 do 31.11.2010, v Občini Metlika	16
Preglednica 11 Višina sredstev po posameznih naložbah v Občini Metlika, v letu 2012	16
Preglednica 12 Število vlog, vrednosti projektov in višina odobrenih sredstev za izvajanje ukrepov SKP za obdobje 2007-2013 do 31.11.2010, v Občini Semič	17
Preglednica 13 Razpoloživa sredstva (EUR) za posamezen ukrep v Občini Semič, v letu 2012	17

OKRAŠAVE IN SIMBOLI

EU	Evropska unija
OMD	Območje z omejenimi dejavniki za kmetijsko proizvodnjo
SKP	Skupna kmetijska politika Evropske unije
EUR, €	Evro
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
GVŽ	Glav velikih živali
PDM	Polnovredne delovne moči
ha	Hektar
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
GERK	Grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
FFS	Fitofarmacevtska sredstva

1 UVOD

Ključni vpliv na stanje v kmetijstvu in njegov razvoj v Beli krajini in celotni Sloveniji imata cena kmetijskih proizvodov in surovin na trgu ter Skupna kmetijska politika Evropske unije. Glavne usmeritve skupne kmetijske politike in proračunski okvir so določeni v večletnem finančnem okvirju. S koncem leta 2013 se zaključi obstoječi finančni okvir EU za obdobje 2007-2013, zamenjala ga bo finančna perspektiva za obdobje 2014-2020. Komisija je 29. junija 2011 objavila predloge, ki predstavljajo osnovo za pričetek pogajanj, zaključek pogajanj pa je predviden za drugo polovico leta 2012.

Komisija je pri pripravi predlogov upoštevala prilagoditev večletnega finančnega okvirja strategiji Evropa 2020, ki predvideva krepitev inovacij, raziskav in razvoj EU. Pomemben vpliv na novi finančni okvir ima tudi Lizbonska pogodba, ki je stopila v veljavo 1. decembra 2007. Ta pogodba je namenjena reševanju problemov zaradi globalizacije gospodarstva, podnebnih sprememb, demografskega razvoja, oskrbe z energijo ter groženj na področju varnosti.

Cilji določeni za skupno kmetijsko politiko so predvsem trajnostna proizvodnja hrane, trajnostno upravljanje naravnih virov in ukrepi na področju podnebnih sprememb ter uravnotežen teritorialni razvoj (Uredba 2011/0280 ..., 2011).

Prihodnja reforma SKP bo pomembno vplivala tudi na kmetijstvo v Beli Krajini. Obstoj in delovanje posameznih kmetij sta močno odvisna od finančnih pomoči Evropske unije, saj bi veliko kmetij ob ukinitvi raznih finančnih spodbud zaustavilo nadaljnji razvoj kmetije, bi se preusmerilo v drug tip kmetovanja ali pa bi opustilo kmetijsko dejavnost. V sedanjem programskem obdobju kmetje na tem območju pridobivajo neposredna plačila ter proizvodno vezana plačila, glede na tip kmetovanja s katerim se ukvarjajo. Poleg teh plačil del finančnih sredstev kmetje dobijo tudi z izpolnjevanjem ukrepov znotraj programov razvoja podeželja. Pomemben vpliv na finančni položaj kmetov pa imajo tudi tržni ukrepi države. Vsa ta plačila in ukrepi predstavljajo v različnih kmetijskih dejavnostih različno velike deleže, ki pa niso zanemarljivi, zato bo stanje v kmetijstvu na območju Bele krajine tudi v prihodnje močno odvisno od sprememb SKP v novem programskem obdobju.

2 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V OBDOBJU 2014-2020

Glavni elementi zakonodajnega okvirja za SKP v obdobju 2014-2020 so določeni v naslednjih uredbah:

- predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike (»uredba o neposrednih plačilih«) (Uredba 2011/0280 ..., 2011);
- predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi skupne ureditve trgov za kmetijske proizvode (»uredba o enotni SUT«) (Uredba 2010/0385 ..., 2010);
- predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP (»uredba o razvoju podeželja«) (Uredba 2011/0282 ..., 2011);

- predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o financiranju, upravljanju in spreminjanju skupne kmetijske politike (»horizontalna uredba«) (Uredba 2011/0288 ..., 2011);
- predlog uredbe Sveta o opredelitvi problemov za določitev nekaterih pomoči in nadomestil v zvezi s skupno ureditvijo trga za kmetijske proizvode (Uredba 2011/629 ..., 2011);
- predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 v zvezi z uporabo neposrednih plačil kmetom za leto 2013 (Uredba 2011/0286 ..., 2011);
- predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 v zvezi s shemo enotnega plačila in podporo vinogradnikom (Uredba 2011/0285 ..., 2011).

V predlogih finančnega okvirja za obdobje 2014-2020 je ohranjena struktura SKP v obliki 2 stebrov. Steber I zajema neposredna plačila in tržne ukrepe, s katerimi je zagotovljena osnovna letna dohodkovna podpora kmetom ter podpora v primeru motenj na trgu, med tem ko steber II zajema razvoj podeželja, kadar države pripravijo in sofinancirajo večletne programe v skupnem okviru (Uredba 2011/0282 ..., 2011).

Skupna kmetijska politika se financira iz posebnega proračuna, ki je v naprej določen znotraj večletnega finančnega okvira. Glede na izhodišča Evropske Komisije se predvideva, da bo v proračunu za SKP v obdobju 2014-2020 namenjeno 317,2 milijarde € za ukrepe iz stebra I, za steber II pa 101,2 milijarde €. Skupni proračun za steber I in steber II bo dopolnjen z dodatnimi sredstvi v skupni vrednosti 17,1 milijarde €, od tega 5,1 milijard € za raziskave in inovacije, 2,5 milijarde € za zanesljivo preskrbo s hrano, 2,8 milijarde € za pomoč v hrani za najbolj ogrožene skupine prebivalcev, 3,9 milijarde € za nove rezerve za krizne razmere v kmetijskem sektorju ter do 2,8 milijarde v Evropskem skladu za prilagoditev globalizaciji. Po predlogih EK bo celotni proračun za kmetijstvo v obdobju 2014-2020 znašal 435,6 milijarde € (Uredba 2011/0282 ..., 2011).

2.1 NEPOSREDNA PLAČILA

V predlogih za večletni finančni okvir za obdobje 2014-2020 je predvidena drugačna struktura plačil iz stebra I kot sedaj. Neposredna plačila bodo sestavljena iz dveh komponent; osnovnega plačila in zelene komponente, v steber I kmetijske politike pa so uvrščena tudi proizvodno vezana plačila.

2.1.1 Osnovna plačila

Po predlogih Komisije bodo osnovna plačila predstavljala 45-55% ovojnice za neposredna plačila. Osnovno plačilo bo v obliki enotnega regionalnega plačila, torej gre za enotni znesek na hektar vseh upravičenih površin v neki regiji, velikost regije še ni definirana. Namen plačila je poenotenje plačil med državami članicami, obenem pa osnovno plačilo predstavlja neko dohodkovno pomoč kmetijstvu. V Sloveniji so takšna plačila že sedaj del dohodka na kmetijah in znašajo 332 €/ha za njivske površine ter 109 €/ha za travinje, v prihajajočem obdobju 2014-2020 pa je pričakovana vrednost osnovnih plačil približno 200€/ha (Erjavec in sod., 2011).

2.1.2 Zelena komponenta

Zelena komponenta je dodatek k osnovnemu plačilu v obliki enotnega zneska. V Sloveniji naj bi znašala približno 110 €/ha (Erjavec in sod., 2011). Cilj plačil je zagotavljanje okoljskih javnih dobrin, povezanih s kmetijsko dejavnostjo. Za pridobitev plačil iz tega naslova je pomembno izpolnjevanje pogojev, ki so naslednji:

- povečanje raznovrstnosti posevkov na njivah (vsaj 3 kulture v različnih deležih);
- ohranitev travinja na gospodarstvu;
- 7% delež ekološko pomembnih območij (varovalni pasovi, mejice, obvodni pasovi, ipd.) glede na obseg njiv na kmetijskem gospodarstvu.

2.1.3 Proizvodno vezana plačila

V sedanjem programskem obdobju EU dopušča začasno in omejeno izplačevanje proizvodno vezanih podpor, kar poleg Slovenije izkorišča še nekaj držav članic. Proizvodno vezana plačila niso več glavna oblika plačil, kot so bila to v preteklosti. V obdobju 2014-2020 se ohranjajo le za reševanje določenih strukturnih problemov, ki so nastali kot posledica nadaljnjih reform Skupne kmetijske politike. Proizvodno vezana plačila v letu 2010 so v rastlinski pridelavi zajemala pomoč za pridelavo stročnic, energetskih rastlin, lupinarjev in semenskega krompirja, v živinoreji pa so obstajale premije za bike in vole ter dodatno plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi. Zakonski predlogi v prihodnje predvidevajo plačila za rejo krav dojilj ter za rejo drobnice. V Sloveniji je nesmiselna ponovna uvedba plačil za rejo drobnice, saj so bila ta v preteklosti že opuščena (Erjavec in sod., 2011).

2.1.4 Podpore za majhna kmetijska gospodarstva in mlade kmete

Znotraj sklada za neposredna plačila se predvideva del sredstev za podpore mladim kmetom. Te so namenjene spodbujanju prevzemov kmetij s strani mladih gospodarjev in podpirajo prestrukturiranje. Podpore za majhna kmetijska gospodarstva pa naj bi prispevale k poenostavitvi administrativnih postopkov na kmetijah (Erjavec in sod., 2011).

2.2 TRŽNI UKREPI

Skupna kmetijska politika že od leta 1992 sprejema reforme v smeri postopnega umika politike iz urejanja trgov. Takšne reforme se nadaljujejo tudi v prihajajočem obdobju. Namen SKP je, da s svojimi ukrepi na notranjem trgu izvaja zgolj funkcijo varnostne mreže. Znotraj EU je pomemben ukrep ukinitve kvot v proizvodnji sladkorja in mleka, kar bo korenito spremenilo trg teh proizvodov. Predvidevajo se ukrepi za večjo organiziranost kmetijskih proizvajalcev, kar naj bi pripomoglo k večji vlogi kmetijstva znotraj agroživilske verige. Za Slovenijo so pomembne podpore v financiranje vinogradništva ter podpore za pridelovalce sadja in zelenjave (Erjavec in sod., 2011).

2.3 RAZVOJ PODEŽELJA

V predlogih finančnega okvirja za obdobje 2014-2020 so ukrepi za razvoj podeželja napisani v skladu s strategijo Evropa 2020, katere strateški cilji so spodbujanje

konkurenčnosti kmetij, trajnostnega upravljanja naravnih virov in ukrepov na področju podnebnih sprememb ter uravnoteženega teritorialnega razvoja podeželskih območij. Ti cilji so zajeti v 6 prednostnih nalogah na ravni EU in so naslednji:

- spodbujanje prenosa znanja ter inovacij na področju kmetijstva in gozdarstva ter na podeželskih območjih;
- krepitev konkurenčnosti vseh vrst kmetijstva in krepitev sposobnosti preživetja kmetij;
- spodbujanje organizacije prehranske verige in obvladovanja tveganja v kmetijstvu;
- obnova, ohranjanje in izboljševanje ekosistemov, odvisnih od kmetijstva in gozdarstva;
- spodbujanje učinkovite rabe virov in prehod na nizkoogljično gospodarstvo, odporno na podnebne spremembe, na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva;
- spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij.

V uredbi o razvoju podeželja je določeno, da se nobena podpora iz te uredbe ne dodeli dejavnostim, ki so podprte v okviru skupnih tržnih ureditev (Uredba 2011/0282 ..., 2011).

Države članice imajo možnost znotraj svojih programov razvoja podeželja vključiti tudi tematske podprograme, ki prispevajo k prednostnim nalogam znotraj sklopa za razvoj podeželja. Podprogrami se opredelijo zlasti v zvezi z mladimi kmeti, majhnimi kmetijami, posebnimi območji (gorska območja, OMD) ter kratkimi oskrbnimi verigami, lahko pa obravnavajo tudi ukrepe s prestrukturiranjem kmetijskih sektorjev, ki imajo posledičen vpliv na razvoj podeželskega območja (Uredba 2011/0282 ..., 2011).

3 UČINKI REFORME SKP NA KMETIJSTVO V SLOVENIJI

V študiji Ocena učinkov reforme SKP na slovensko kmetijstvo so avtorji Erjavec, Rednak in Volk konec leta 2011 predstavili verjetne učinke prihajajočih sprememb v kmetijstvu v obdobju 2014-2020. Študija vključuje vsebinsko presojo predlogov nove politike ter oceno prihodnjih učinkov. Rezultati so navedeni v nadaljevanju.

3.1 NACIONALNA OVOJNICA ZA SLOVENIJO

Pri določanju vrednosti nacionalne ovojnice za neposredna plačila je pomemben predlog Uredbe o neposrednih plačilih, ki pravi, da se del plačila tistih, katerih vrednost plačil presega povprečno evropsko raven, porazdeli med tiste, ki imajo izrazito nižja plačila. Iz tega vidika bo Slovenija iz naslova neposrednih plačil najverjetneje izgubila del sredstev, saj v zdajšnjem obdobju spada v skupino držav z nadpovprečnimi plačili. V delu nacionalne ovojnice, ki se nanaša na II. Steber SKP, bodo spremembe za Slovenijo predvidoma manjše. Ker je Slovenija v primerjavi z EU še vedno podpovprečno gospodarsko in kmetijsko razvita, se bo ta del nacionalne ovojnice zmanjšal v manjšem obsegu. Skupna vrednost ovojnice je za zdaj še neznan, saj je najprej potreben dogovor držav članic o finančnem okvirju EU za obdobje 2014-2020.

Skupna vrednost nacionalne ovojnice za Slovenijo, po letu 2013, bo po predlogu Evropske Komisije znašala 134 milijonov €, kar je okoli 5% manj kot je bilo porabljenih za izplačila kmetijske politike v letu 2010. V novem finančnem okviru je predvidena drugačna struktura plačil kot je bila v letu 2010, ko je bilo približno 60% sredstev namenjenih za regionalna plačila (od tega 2/3 za njive in 1/3 za travinje), 28% za zgodovinska plačila ter 13% sredstev za proizvodno vezana plačila. Po predlogih Komisije, se v obdobju 2014-2020 predvideva ukinitvev zgodovinskih plačil. Večinski del sredstev bo predstavljal vir za različne vrste regionalnih plačil (osnovno plačilo, zelena komponenta, mladi kmetje, majhna kmetijska gospodarstva) in okoli 10% ovojnice bo namenjeno za proizvodno vezana plačila.

3.2 OCENA UČINKOV REFORME

Ocena osnovne razdelitve nacionalne ovojnice je bila narejena na podlagi dveh scenarijev. V 1. scenariju so predvidevali le plačila za obvezne sheme, v 2. scenariju pa so upoštevali še del proizvodno vezanih plačil. Pri določanju vrednosti plačil so sredstva najprej razdelili na površino (osnovna plačila, zelena komponenta), temu so dodali plačila za majhne kmetije in mlade kmete ter del sredstev za proizvodno vezana plačila po 2. scenariju. V drugi fazi, so opravili korekcijo teh plačil glede na proizvodnjo, ki je prodana ali porabljena za hrano na gospodarstvu, po načelu finalne proizvodnje. Iz te finalne proizvodnje se izključuje doma pridelana in porabljena krma v nadaljnji reprodukciji. Vsa plačila razporejena na krmo, ki se porabi na kmetijskem gospodarstvu, so bila prerazporejena na končni proizvod, ki ga predstavlja živinoreja. Ob upoštevanju koncepta finalne pridelave se k živinoreji prelije večina neposrednih plačil, ki so bile prvotno namenjene za rastlinsko pridelavo. Ta podatek je za slovensko kmetijsko proizvodnjo logičen, saj se 72% žit pridelanih v Sloveniji porabi za krmo neposredno na kmetijskih gospodarstvih.

3.2.1 Osnovna plačila

Glede na razmere v slovenskem kmetijstvu avtorji (Erjavec, Rednak, Volk, 2011) ocenjujejo več problemov pri novi prerazporeditvi plačil. Namen osnovnih plačil je obenem plačevanje višjih standardov, opredeljenih s pravili navzkrižne skladnosti, ob tem pa plačila prispevajo tudi k večji konkurenčnosti evropske kmetijske pridelave. Ključni cilj uvedbe osnovnih plačil je izenačenje plačil na regionalni ravni. Problem je velikost teh regij, ki se predvideva za okoli 3 milijone prebivalcev in znotraj tako velikih regij je poenotenje plačil lahko krivično, saj so med pridelovalci iz posameznih držav EU zelo velike razlike v kupni moči in stroških kmetijske pridelave. V pogajanjih za sprejetje teh predlogov, je pomembno iskanje rešitev v smeri, da o višini plačil glede na rabo zemljišča odločajo države članice same. Predvidena je enotna višina osnovnih plačil za travinje in njive, kar bi bilo upravičeno le v primeru primerljivega dohodka med tema različnima rabama. Ob tem predlogu je zanemarjena različna proizvodna sposobnost in dohodkovni potencial, saj so za pridelavo njivske krme in hrane na njivah potrebni različni delovni vložki, proizvodni stroški ter so možni drugačni donosi in prihodki kot na travinju. Enak znesek za oba načina rabe deluje v prid ekstenzivne rabe travinja, kar lahko pomeni povečevanje obsega površin in s tem maksimiranje subvencij, namesto ustrezne rabe travinja ter s tem manjši prispevek k proizvodnji hrane. Ta problem bi lahko rešili z

zahtevo upoštevanja pravil dobre kmetijske prakse, in sicer z uvedbo zadostne obtežbe živali ter primerne rabe travinja.

3.2.2 Zelena komponenta

Plačila za zelene komponente bodo po predlogih znašala 110 €/ha, predvidevajo pa obvezen kolobar, 7% delež ekološko pomembnih območij na kmetijah ter ohranitev travinja. Te predlogi za Slovenijo ne predstavljajo bistvenih sprememb ter ne bi smeli povzročati dodatnih stroškov. V Sloveniji se raznovrstnost posevkov na njivah pojavlja na veliko kmetijah, saj minimalni 2 ali 3 letni kolobar na vsaj polovici njivskih površin zahtevajo že vpeljana pravila navzkrižne skladnosti. Obvezen 7% delež ekološko pomembnih območij je smotrno le na območjih z istovrstno rabo in kjer je z dodatnim vgrajevanjem ekoloških elementov mogoče doseči pomembne okoljske učinke. V Sloveniji je to na večini območij nesmiselno, saj je krajina raznolika, biodiverzitetna je med največjimi v Evropi, obvodni pasovi so že ustvarjeni, poleg tega pa je za slovensko kmetijstvo značilno da so njivske površine razdrobljene. Zato bi bilo potrebno za izpolnitev ukrepa upoštevati ekološke elemente v skupni površini nekega območja, ne pa v površini posamezne kmetije. Problem se pojavi pri nadzorovanju izpolnitve ukrepov. Potrebno bi bilo pregledati sedanje GERKE, kar bi bilo neracionalno. Poleg tega bi bilo potrebno iz preverjanja izločiti manjša kmetijska gospodarstva (pod 20-30 ha), OMD in območja, ki so vključena v Naturo 2000 ter še druga področja, ki bi izkazovala pestrost rabe po vnaprej določenih kriterijih. Torej se predvideva izdelava krajinske karte za Slovenijo, z opredeljenimi območji, kjer bi bilo ekološko in ekonomsko upravičeno vgrajevanje dodatnih naravnih elementov. Po ocenah je nepravilna tudi enotna višina plačil, saj je na njivskih površinah zagotavljanje javnih dobrin dražje, kot pa na travinju.

3.2.3 Proizvodno vezana plačila

Proizvodno vezana plačila spadajo v steber 1, znotraj katerega pa naj bi se večina sredstev porabila za osnovna plačila. Ureditev zahteve je rešena z omejitvijo in vezanostjo na posamezna območja ter na okoljske in kakovostne standarde. Prisotnost proizvodno vezanih plačil je predvidena za prirajo mesa in intenzivno paitanje govedi, saj imajo spremembe skupne kmetijske politike negativen vpliv na ta sektor. Za pridobitev plačil bo potrebno upoštevanje predhodno določenih pogojev. Za paitanje govedi se predvideva možnost podpor rejcem, ki redijo govedo višje kakovosti, pri proizvodnji mleka pa podpore za mleko iz travniškega in hribovitega sveta (S Primorska, Savinjska, Saleška, Koroška, višji predeli Gorenjske). Takšne podpore imajo tudi učinke na razvoj podeželja, poseljenost podeželja in na kulturno krajino, kar pa je spada v 2. steber kmetijske politike, zato bi bilo te podpore bolje urejati znotraj II. stebra (Erjavec in sod., 2011).

3.2.4 Razvoj podeželja

Razvoj podeželja je kmetijska politika že skozi zgodovino spodbujala z različnimi finančnimi podporami. V Sloveniji velik del plačil predstavljajo OMD plačila in plačila za kmetijsko okoljske ukrepe, ki pa pripomorejo tudi k večjemu dohodku pridelovalcev. V prihodnosti je potrebno določiti boljše cilje podpor ter jasno utemeljiti dodatne stroške ali morebitne izgube prihodkov. Predvideva se uvedba ukrepov za dobro počutje živali, ki bi prispevali k sonaravni živinoreji. Pomembno je tudi znižanje višine plačil za OMD, saj izenačitev osnovnih plačil znotraj 1. stebra določa višja plačila za travinje. Na območjih s

slabšo razvitostjo je potrebno uvesti nove finančne podpore povezane s prenosom znanja in inovacijami. Komisija je v politiko razvoja podeželja premaknila tudi podpore za upravljanje s tveganji, in sicer gre za novejšo obliko podpor za stabilnost dohodka, katere se izvajajo preko vzajemnih zavarovalnic ali državnih shem. Obstaja možnost uvedbe dohodkovnega zavarovanja, kar pa je v Sloveniji nemogoče, saj obvezno knjigovodstvo na kmetijskem gospodarstvu ni vpeljana.

3.2.5 Tržni ukrepi

V prihajajočem finančnem okvirju za obdobje 2014-2020 je proračun za kmetijstvo manjši. Zaradi manjše vrednosti sredstev, ki so namenjena za podpore kmetijstvu za ohranitev čim večjega deleža neposrednih plačil, je potrebno zniževanje tržnih ukrepov. Dva pomembnejša ukrepa znotraj tega sklopa sta ukinitve kvot za mleko ter ukinitve kvot za sladkor. Ukinitve kvot za mleko bo močno vplivalo na pridelovalce mleka v Evropi in Sloveniji, saj bo o dohodku pridelovalcev odločala konkurenčnost v prireji in pridelavi. Pojavili se bodo večji pritiski na proizvajalčeve cene. Ob enem pa ukinitve kvot za mleko predstavlja priložnost proizvajalcev za prestrukturiranje v dejavnosti, ki prinašajo večje dohodke. Zaradi ukinitve kvote za sladkor je možno, da slovenski kmetje zopet pričnejo pridelovati sladkorno peso. A pridelava sladkorne pese bi bila smotrna le za prodajo tovarnam v sosednjih državah (Avstrija, Hrvaška, Madžarska), ne pa za tovarno sladkorja v Sloveniji, ker je bila ta že v zgodovini nekonkurenčna. Ukinitve različnih kvot bi kmetijska politika lahko podprla znotraj 2. stebra in s tem omogočila potrebne strukturne spremembe.

3.3 SPREMEMBE PRIHODKOV

Pričakovani prihodki se po posameznih dejavnostih znotraj rastlinske pridelave močno razlikujejo zaradi različne podprtosti določene panoge s strani kmetijske politike. Podpore so v poljedelstvu veliko večje kot v vrtnarstvu in sadjarstvu. Pridelovanje vrtnin in sadja je skoraj v celoti odvisno od pričakovanih sprememb cen, saj je vpliv subvencij na dohodek v teh dejavnostih majhen. V prihodnosti se pričakuje občutno realno povečanje vrednosti pridelave. Pri pridelavi pšenice večina prihodkov izvira iz proračunskih podpor, zato so prihodki kmetov močno odvisni od kmetijske politike. Tudi kmetom, ki se ukvarjajo s pridelavo koruze in oljnic, predstavljajo subvencije pomemben del prihodkov, čeprav sta te dve panogi manj podprti kot pridelava pšenice. Ocene sprememb v cenah in subvencijah v obdobju 2014-2020 za finalni del rastlinske proizvodnje kažejo na povečanje prihodkov pridelovalcev za 3-6%.

Znotraj živinoreje so pričakovani prihodki v naslednjih letih močno odvisni od deleža neposrednih plačil znotraj prihodka ter od pričakovanih cen kmetijskih proizvodov. Delež neposrednih plačil v prihodku v proizvodnji mleka je majhen, približno 20%. Zaradi ukinitve kvot za mleko se predvideva padec cen ter posledično padec prihodkov (približno 10%). Padca cen ne popravi niti uvedba proizvodno vezanih plačil, niti spremembe višine plačil med njivami in travinjem. Pri reji govedi neposredna plačila predstavljajo več kot 30% prihodkov. Znižanje podpor je po predvidevanjih možno nadomestiti z višjimi cenami. Učinkovita proizvodno vezana plačila pri proizvodnji mleka in govejega mesa bi bila le, če bi znašala več kot je dovoljeno, največ 15% ovojnice. Reja drobnice je po strukturi prihodkov od podpor podobno odvisna kot govedoreja. Enotna plačila na njive in travnike bi nadomestile pričakovan padec cen. Prihodek v panogi reje prašičev je primarno

odvisen od spremembe cen, skozi plačila za njivsko pridelavo pa je deležna približno 10% podpor. V prihodnosti se pričakuje rast cen na dolgi rok, saj so cene prašičjega mesa v zadnjih letih zelo nizke. Proizvodnja mesa perutnine ni deležna pomembnih podpor, prihodki so odvisni od cen na trgu. Cenovne napovedi za obdobje 2014-2020 ne kažejo na večje spremembe v tej panogi.

Na ravni posameznih kmetijskih gospodarstev se glede na ocene pričakuje veliko večje spremembe v prihodkih, kot pa na trgu posameznih kmetijskih pridelkov. Na ravni celotnega kmetijstva se večjih sprememb ne pričakuje. V celotnem kmetijstvu se rahlo nižji prihodki v živinoreji in nekoliko višji prihodki v finalni pridelavi izravnajo, zaradi česar se ne pričakuje večjih sprememb v prihodku proizvajalcev.

3.4 INTEGRIRANA PRIDELAVA

V programskem obdobju 2007-2013 je bila integrirana pridelava podprta s plačili, ki so proizvajalce motivirala za pridelavo z zahtevnejšimi pogoji. Med potrošniki se je povpraševanje po takšnih izdelkih povečalo ter je pri pridelavi sadja in zelenjave postalo skoraj zahtevan standard. Po letu 2013 se bodo nekateri pridelovalni standardi zvišali. V konvencionalno pridelavo bodo uvedene nove zahteve, ki so zelo podobne zahtevam, ki so sedaj obvezne za integrirano pridelavo. Zaradi teh sprememb integrirana pridelava kot taka ne bo več obstajala ter za izvajanje novih ukrepov ne bo več namenjenih plačil.

Priloga 3 Direktive 2009/128/ES Evropskega parlamenta in sveta o določitvi okvira za ukrepe skupnosti za doseganje trajne rabe pesticidov določa, da morajo kmetijski pridelovalci v Sloveniji in drugih državah EU z letom 2014 začeti izvajati Splošna načela integriranega varstva pred škodljivimi organizmi. Vse zahteve, ki jih je v Sloveniji potrebno upoštevati so določene v Zakonu o FFS. Z letom 2014 bodo morale vse države Evropske unije upoštevati določila Integriranega varstva rastlin in bo to veljalo kot splošni standard. Kmetijsko okoljske podpore za podporo integrirani pridelavi bodo bodisi ukinjena, ali pa bodo pogoji za upravičenost zaostreni.

Kmetijska gospodarstva, ki so se pred letom 2014 ukvarjala z integrirano pridelavo bodo imela v programskem obdobju 2014-2020 naslednje možnosti (Kako bo ..., 2012):

- prehod iz integrirane pridelave v ekološko pridelavo;
- prehod v kateri drugi kmetijsko okoljski ukrep (izmed ukrepov za 2014-2020);
- nadaljevanje s konvencionalno pridelavo, ki bo postala zahtevnejša, a brez dodatnih finančnih podpor.

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje spodbuja pridelovalce, da se iz integrirane pridelave preusmerijo v ekološko pridelavo. Dodatne tržne možnosti za ekološke pridelke in izdelke odpira tudi Uredba o zelenem javnem naročanju (2011), ki je bila sprejeta decembra 2011. Zahteva, da mora biti do konca leta 2013 pri javnem naročanju živil, pijač, kmetijskih pridelkov za prehrano in gostinsko storitev najmanj 5% živil pridelanih na ekološki način. V obdobju 2014-2020 pa mora biti delež ekološko pridelanih živil najmanj 10%.

4 METODE

Podatke o kmetijah na območju Bele Krajine sem razbrala na spletni strani Statističnega Urada Republike Slovenije (Popis ..., 2010., SI-Stat..., 2012). V sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom Novo mesto sem od Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja pridobila in obdelala podatke o zbirnih vlogah, vrednostih projektov in višini odobrenih sredstev za kmetije v Beli Krajini, v letu 2010. Rezultati teh popisov in zbirnih vlog so prikaz stanja v kmetijstvu po posameznih občinah ter temelj predvidevanj za nadaljnji razvoj kmetijstva.

5 KMETIJSTVO V BELI KRAJINI

Statistične podatke povzemam po spletnih straneh Statističnega urada RS (Popis ..., 2010., SI-Stat ..., 2012) in Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (2012). Bela Krajina leži na JV Slovenije in z reko Kolpo meji na Republiko Hrvaško. Sestavljajo jo tri občine; Črnomelj, Metlika in Semič. Z 340 km² in 14728 prebivalci je občina Črnomelj največja v Beli Krajini. Površina metliške občine je 109 km², v njej pa živi 8424 prebivalcev. Občina Semič ima 3840 prebivalcev in površino 147 km². V letu 2010 se je v Beli Krajini s kmetijstvom ukvarjalo 2024 kmetijskih gospodarstev, ki so skupno obdelovala 10544 ha kmetijskih površin. Na območju Bele Krajine je 40% površin, vključno z gozdom, opredeljenih kot območje Nature 2000.

Preglednica 1: Splošni pregled kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in po občinah, za leti 2000 in 2010 (Popis ..., 2010)

	SLOVENIJA		Črnomelj		Metlika		Semič	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Število KMG	86467	74646	1290	1060	700	611	386	353
Ekonomska velikost (SO v 1000 EUR)	-	913194	-	8120	-	4265	-	2138
Skupne PDM	107809	77012	1446	1054	787	409	415	357
KZU (ha)	485879	474432	6784	5773	2900	2819	1956	1952
Število GVŽ	470498	421553	4230	3448	1654	1365	988	1062
Pretežni namen: kmetijske prid. družinskih kmetij: za lastno porabo	-	44426	-	826	-	470	-	285
Pretežni namen kmetijske pridelave družinskih kmetij: za prodajo	-	29999	-	233	-	140	-	68

Po podatkih iz Popisa kmetijstva 2010 (2010) je bilo v tem letu v Sloveniji 74.646 kmetijskih gospodarstev, ki je obdelovalo skupno 474.432 ha kmetijske zemlje in je redilo 421.553 glav velike živine. Število kmetijskih gospodarstev se je torej zmanjšalo za približno 14%, saj se je s kmetijsko dejavnostjo v letu 2000 ukvarjalo 86.467 gospodarstev. Zmanjšala se je tudi površina kmetijske zemlje v uporabi, in sicer iz 485.879 ha na 474.432 ha. Povprečna starost gospodarjev družinskih kmetij je bila 57 let. Povprečna slovenska kmetija je uporabljana 1,4 traktorja, skupno število PDM pa se je zmanjšalo za 29% glede na leto 2000. Skupni standardni dohodek kmetijskih gospodarstev je znašal približno 915 milijonov evrov, kar je povprečno 12.260 € na kmetijo ali skoraj 11.900 € na eno PDM. V

celotni Sloveniji so kmetijski pridelki iz družinskih kmetij namenjeni predvsem za lastno porabo na kmetijah. Rezultati popisa o kmetijstvu dajejo v osnovi podobne podatke za celotno Slovenijo kot za Belo Krajino.

Preglednica : Kmetijska gospodarstva po velikostnih razredih kmetijske zemlje v uporabi, v letih 2000 in 2010, v občinah Črnomelj, Metlika, Semič (Popis ..., 2010)

Velikostni razredi in posamezne občine		2000		2010	
		Površina (ha)	Št. KMG	Površina (ha)	Št. KMG
Skupaj	Črnomelj	6784	1289	5773	1059
	Metlika	2900	700	2819	611
	Semič	1956	386	1952	352
0 do pod 2 ha	Črnomelj	317	315	253	292
	Metlika	233	220	204	219
	Semič	90	99	77	87
2 do pod 5 ha	Črnomelj	1532	438	1328	377
	Metlika	973	286	808	241
	Semič	417	114	435	122
5 do pod 10 ha	Črnomelj	2839	402	1940	283
	Metlika	983	149	594	93
	Semič	977	140	772	113
10 ha ali več	Črnomelj	2085	134	2252	107
	Metlika	711	45	1213	58
	Semič	472	33	668	30

Kot je značilno za celotno Slovenijo, se je tudi v Beli Krajini, v obdobju med leti 2000 in 2010, število kmetijskih gospodarstev zmanjšalo v vseh velikostnih razredih, določenih glede na obseg površin, ki jih ima posamezno kmetijsko gospodarstvo v uporabi. Število gospodarstev, ki se ukvarja s kmetijsko dejavnostjo, se je najbolj zmanjšalo v občini Črnomelj in sicer je s kmetovanjem prenehalo 130 gospodarstev, obdelovalne površine pa so se zmanjšale za 15% oz. 1011 ha. V občini Metlika je kmetovanje opustilo 89 kmetij, površina obdelovanja zemlje se je zmanjšala za 81 ha. Najmanjša sprememba od leta 2000 v površini obdelovane zemlje je v Semiču in sicer za 4 ha, kmetovati pa je prenehalo 34 gospodarstev. V podatkih o površini zemlje v obdelavi niso vključeni skupni travniki in pašniki.

Preglednica 2: Kmetijska gospodarstva po tipih kmetovanja, po občinah, leto 2010 (Popis ..., 2010)

Tipi kmetovanja	2000			2010		
	Črnomelj	Metlika	Semič	Črnomelj	Metlika	Semič
SKUPAJ	1289	699	386	1060	611	353
Poljedelstvo	11	4	-	123	82	41
Vrtnarstvo	3	1	-	-	-	-
Trajni nasadi	107	249	100	112	110	40
Pašna živina	94	17	15	339	80	134
Prašiči in perutnina	3	3	-	-	-	-
Mešana rastlinska pridelava	290	223	145	146	-	43
Mešana živinoreja	420	84	62	95	48	26
Mešano rastlinska pridelava – živinoreja	361	118	64	241	148	69

Preglednica 3: Kmetijska gospodarstva po rabi zemljišč v letih 2000 in 2010, po občinah (Popis ..., 2010)

		2000		2010	
		Površina (ha)	Št. KMG	Površina (ha)	Št. KMG
1. VSA ZEMLJIŠČA V UPORABI	Črnomelj	18197	1289	15452	1060
	Metlika	5519	700	5290	611
	Semič	4824	386	4663	353
1.1. KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	Črnomelj	11566	1289	9042	1059
	Metlika	3425	700	3140	611
	Semič	2587	386	2516	352
1.1.1. KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI	Črnomelj	6784	1289	5773	1059
	Metlika	2900	700	2819	611
	Semič	1956	386	1952	352
1.1.1.1. Njive	Črnomelj	3173	1271	2572	961
	Metlika	1102	647	1190	552
	Semič	593	362	337	312
1.1.1.1.01. Žita	Črnomelj	1235	1050	1123	616
	Metlika	722	560	637	404
	Semič	242	282	101	174
1.1.1.1.01.01. Pšenica in pira	Črnomelj	306	538	223	231
	Metlika	209	370	126	211
	Semič	61	139	22	64
1.1.1.1.01.02. Ječmen	Črnomelj	205	490	192	304
	Metlika	144	317	133	223
	Semič	55	138	30	95
1.1.1.1.01.05. Koruza za zrnje	Črnomelj	639	994	472	541
	Metlika	349	529	313	345
	Semič	117	266	41	144
1.1.1.1.02. Krompir	Črnomelj	124	1149	46	789
	Metlika	69	551	29	416
	Semič	34	316	11	210
1.1.1.1.04. Krmne rastline	Črnomelj	1732	922	1342	700
	Metlika	260	308	462	356
	Semič	309	214	211	203
1.1.1.1.04.04. Silažna koruza	Črnomelj	208	98	120	45
	Metlika	71	47	12	7
	Semič	13	16	z	z
1.1.1.1.07.02. Zelenjadnice	Črnomelj	27	840
	Metlika	25	488
	Semič	11	296
1.1.1.2. Trajni Travniki In Pašniki	Črnomelj	3270	1116	2946	922
	Metlika	1452	606	1346	477
	Semič	1244	347	1523	331
1.1.1.3. Trajni Nasadi	Črnomelj	340	1248	254	963
	Metlika	347	674	284	533
	Semič	119	364	92	292
1.1.1.3.03. Površina vinogradov	Črnomelj	162	1106	112	810
	Metlika	250	596	218	472
	Semič	80	347	57	265
1.2.1. GOZD	Črnomelj	6441	1207	6239	980
	Metlika	1995	643	2046	566
	Semič	2152	370	2096	330

V letu 2010 se je večji del kmetijskih gospodarstev ukvarjal z mešano rastlinsko pridelavo

ter živinorejo. V občinah Črnomelj in Semič je največji delež kmetij, ki so specializirane za rejo pašne živine. Specializiranih vrtnarjev, prašičerejcev ter perutninarjev v Beli Krajini praktično ni. V občini Metlika pomemben delež zajemajo specializirani gojitelji trajnih nasadov, kar je posledica velike površine vinogradov. Trajni nasadi imajo pomembno vlogo tudi na kmetijah v Črnomlju in Semiču.

Na Kmetijsko gozdarskem zavodu Novo mesto, z izpostavami v Črnomlju, Metliki in Semiču je bilo v letu 2010 oddanih 1.421 zbirnih vlog. Od tega je bilo oddanih zahtevkov za neposredna plačila v Črnomlju 721, Metliki 430 in 253 v Semiču. Približno toliko je bilo oddanih tudi zahtevkov za plačila iz naslova OMD.

Preglednica 4: Podatki iz zbirnih vlog po posameznih občinah za leto 2010 (Agencija ..., 2012)

		Črnomelj	Metlika	Semič
Število zbirnih vlog oddanih		734	431	256
Število oddanih zahtevkov za neposredna plačila	Število KMG	721	430	253
	Površina (ha)	4.746	2.482	1.557
Zahtevke za OMD	Število KMG	727	430	255
	Površina (ha)	4.933	2.548	1.620

Preglednica 5: Število vlog in površine (ha) zahtevkov za OMD za leto 2010, po zbirnih vlogah (Agencija ..., 2012)

SKOP UKREP		Črnomelj	Metlika	Semič
Ohranjanje kolobarja	št. KMG	21	13	-
	površina (ha)	290,61	91,93	-
Integrirano poljedelstvo (IPL)	št. KMG	16	12	-
	površina (ha)	533,33	206,67	-
Integrirano sadjarstvo (IPS)	št. KMG	1	3	1
	površina (ha)	1,43	3,02	0,89
Integrirano vinogradništvo (IVG)	št. KMG	4	36	2
	površina (ha)	3,06	88,58	5,88
Integrirano vrtnarstvo (IVR)	št. KMG	1	3	-
	površina (ha)	1,13	9,22	-
Ekološko kmetovanje (EK)	št. KMG	30	16	30
	površina (ha)	366,34	277,56	453,38
Travniški sadovnjaki (TSA)	št. KMG	10	4	1
	površina (ha)	6,76	5,28	0,31
Ohranjanje ekstenzivnega travinja (ETA)	št. KMG	7	24	4
	površina (ha)	25,45	77,30	14,44
Sonaravna reja domačih živali	št. KMG	61	55	21
	površina (ha)	422,47	314,33	174,83
Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri	št. KMG	8	-	3
	površina (ha)	41,99	-	81,57
Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	št. KMG	7	23	1
	površina (ha)	19,41	86,36	0,36
Ozelenitev njivskih površin (ZEL)	št. KMG	53	45	9
	površina (ha)	687,56	302,87	17,13

Med plačili za izvajanje ukrepov znotraj naslova SKOP, je bilo glede na število kmetijskih gospodarstev, je bilo največ kmetij, ki so izpolnjevale ukrep Sonaravne reje domačih živali. Ta ukrep je izvajalo 137 kmetij, na 911 ha. Največ površin glede na posamezen

ukrep je bilo znotraj Ekološkega kmetijstva, ki je v Beli krajini v letu 210 obsegalo 1097 ha. V zadnjih letih je opazen trend večjega odločanja kmetov za ekološko kmetovanje. Največji delež je bil v Semiču, kjer se je na 453 ha z ekološkim kmetovanjem ukvarjalo 30 kmetij. V Semiču je pomemben tudi del zemljišč, ki je po ukrepih Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri, saj je v ukrep zajetih 82 ha kmetijskih površin. V Občini Črnomelj je bil največji delež zemljišč pod ukrepom Ozelenitve njivskih površin (688 ha) ter Integriranega poljedelstva (533 ha). V Metliki so imeli med izvajanimi ukrepi pomembno vlogo tudi Integrirano vinogradništvo (88 ha), Ohranjanje ekstenzivnega travinja (77 ha) in Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (86 ha). Najmanj kmetijskih gospodarstev v Beli Krajini se ukvarja z integriranim sadjarstvom in vrtnarstvom, ampak te panoge so na tem območju že sicer slabo razvite.

5.1 OBČINA ČRNOMELJ

Leta 2000 je bilo v občini Črnomelj 1.289 kmetijskih gospodarstev, ki so obdelovala 6.784 ha zemljišč. V tem letu je največ kmetij, to je 438 kmetij, obdelovalo od 2 do pod 5 ha zemlje. Skupno so največ površin, 2.839 ha, obdelovale kmetije, ki so po površni obdelane kmetijske zemlje spadale v velikosti razred od 5 do pod 10 ha. Do leta 2010 se je v občini Črnomelj zmanjšalo število obdelovane zemlje na 5.773 ha. Obdelovalo jo je 1.060 kmetijskih gospodarstev. 377 kmetij je obdelovalo od 2 do pod 5 ha zemlje, 2.252 ha pa je obdelovalo 107 kmetijskih gospodarstev, ki so spadale v velikostni razred 10 ha in več. Kmetije na območju Črnomlja se ukvarjajo z zelo različnimi tipi kmetovanja. Večina kmetij se še vedno ukvarja z živinorejo. Specializiranih kmetij, ki se ukvarjajo le z eno panogo je zelo malo. Gospodarstva, ki so se v občini Črnomelj ukvarjala s kmetijsko dejavnostjo, so v letu 2010 dosegla skupni dohodek 8.120.000 €, kar pomeni da je bil dohodek posamezne kmetije v tem letu povprečno 7.660 € oz. 7.704 € na eno PDM, saj je bilo 1.054 skupnih polnovrednih delovnih moči.

Površina obdelovane kmetijske zemlje se je po letu 2000 močno zmanjšala v vseh načinih rabe zemljišč, tako na njivah, travnikih, trajnih nasadih. Zmanjšala se je tudi površina gozda. Po podatkih iz popisa kmetijstva iz leta 2010 je bilo v Črnomlju 2.572 ha njiv. Na njivah so kmetje gojili predvsem krmne rastline (1.342 ha; od tega 120 ha silažne koruze) ter žita (1.123 ha; od tega na 223 ha pšenico in piro, 192 ha ječmen ter na 472 ha koruzo za zrnje). Površina njiv s krompirjem je bila 46 ha, z zelenjadnicami 27 ha, industrijske rastline pa so rastle na 15 ha. Trajni travniki in pašniki so skupno zajemali 2946 ha. Med trajnimi nasadi s površino 254 ha, je bilo največ vinogradov, in sicer na 112 ha. Gozd je v letu 2010 zajemal 6.239 ha. Število živali v splošnem se je med leti 2000 in 2010 zmanjšalo, leta 2000 je bilo v občini Črnomelj 4.230 GVŽ, to število se je v obdobju do leta 2010 zmanjšalo na 3.448 GVŽ. Pri govedu, se je število glav zmanjšalo za približno 1000, število kmetij, ki redijo govedo pa se je prepolovilo. Predvsem se je zmanjšal delež krav molznic, število krav dojilj pa je konstantno. Za 70% je upadla reja perutnine, predvsem pitovnih piščancev. Število prašičev se je povečalo, predvsem se je povečal delež prašičev v pitanju, teh je bilo leta 2000 1.319, v letu 2010 pa je število naraslo na 2.608. Ob povečanju števila prašičev pa se je število kmetij, ki se ukvarjajo s pitanjem prašičev prepolovilo. Večje število prašičev je predvsem posledica dveh večjih kmetij, ki se ukvarjajo s prašičerejo. V tem obdobju se je v občini Črnomelj povečala tudi reja drobnice, konjereja ter čebelarstvo.

Priloga 6: Število živine po kategorijah po občinah, v letih 2000 in 2010 (Popis ..., 2012)

		2000		2010	
		Št. živali	Št. KMG	Št. živali	Št. KMG
Govedo	Črnomelj	3784	670	2693	314
	Metlika	1650	312	1262	138
	Semič	757	189	766	123
Krave	Črnomelj	1483	532	813	202
	Metlika	515	213	339	81
	Semič	269	134	258	82
Krave molznice	Črnomelj	1023	334	379	62
	Metlika	390	145	110	15
	Semič	123	57	25	12
Krave dojilje	Črnomelj	449	203	434	159
	Metlika	108	59	229	68
	Semič	142	78	233	72
Prašiči	Črnomelj	3017	424	3776	233
	Metlika	1449	280	849	153
	Semič	437	111	252	66
Prašiči v pitanju	Črnomelj	1319	303	2608	138
	Metlika	819	215	491	119
	Semič	295	88	159	47
Perutnina	Črnomelj	38677	1073	11385	669
	Metlika	14064	540	8623	424
	Semič	5686	302	2670	216
Kokoši nesnice	Črnomelj	15183	1023	8358	662
	Metlika	7327	511	5389	410
	Semič	3848	294	2101	211
Pitovni piščanci	Črnomelj	5272	320	1732	98
	Metlika	4719	228	2248	151
	Semič	1204	56	381	21
Konji	Črnomelj	130	33	299	66
	Metlika	43	14	112	29
	Semič	116	31	225	39
Drobnica	Črnomelj	7363	389	7982	382
	Metlika	2773	149	3057	121
	Semič	2729	136	3098	115
Kunci	Črnomelj	2580	193	871	92
	Metlika	1020	71	754	60
	Semič	952	68	338	38
Čebelje družine	Črnomelj	552	25	801	31
	Metlika	879	22	574	22
	Semič	428	15	666	17

Do 31.11.2010 je 36 vlog izpolnjevalo pogoje za pridobitev plačil za posamezen ukrep za programsko obdobje 2007-2013. Največ sredstev (1.524.480,18 €) je bilo odobrenih za skupno 14 vlog za ukrep Povečanje gospodarske vrednosti gozdov. 434.041,32 € je bilo namenjenih za Posodabljanje kmetijskih gospodarstev, 229.200,00 za Pomoč mladim prevzemnikom kmetij, 120.483,18 za Diverzifikacijo v nekmetijske dejavnosti ter 273.684,76 za ukrep iz naslova Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij. V tem obdobju v Občini Črnomelj ni bilo prejetih sredstev za Obnovo in razvoj vasi ter za Podporo skupinam proizvajalce, ki so vključeni v sheme kakovosti.

Preglednica 7: Število vlog, vrednosti projektov in višina odobrenih sredstev za izvajanje ukrepov SKP za obdobje 2007-2013, do 31.11.2010, V Občini Črnomelj (Agencija ..., 2012)

	Št. vlog	Celotna vrednost projekta (EUR)	Višina odobrenih sredstev (EUR)
112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	14	-	229.200,00
121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	12	1.529.445,83	434.041,32
122 Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	14	3.103.805,70	1.524.480,18
123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	1	60.000,00	25.000,00
132 Sodelovanje kmetijskih svetovalcev v shemah kakovosti hrane	2	2.444,34	2.444,34
311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	1	289.159,63	120.483,18
312 Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	2	703.859,18	273.684,76

V letu 2012 je Občina Črnomelj izdala Javni razpis za dodelitev finančnih sredstev za ohranjanje in razvoj kmetijstva in podeželja v Občini Črnomelj, na podlagi katerega lahko kmetijska gospodarstva vložijo prošnjo za dodelitev sredstev za posamezen ukrep. Celotni proračun občine za ta razpis znaša 79.700 EUR. Največji del je namenjen naložbam za primarno proizvodnjo kmetijskih gospodarstev ter za agromelioracije. Pomemben del sredstev je za zagotavljanje tehnične podpore v primarnem kmetijstvu in za delovanje društev in njihovih zvez.

Preglednica 8: Višina sredstev po posameznih naložbah v Občini Črnomelj v letu 2012 (Javni razpis za dodelitev finančnih sredstev ..., 2012)

	Višina sredstev (EUR)
Naložbe v kmetijska gospodarstva	
• Za primarno proizvodnjo	30.000,00
• Za urejanje kmetijskih zemljišč (agromelioracije)	12.500,00
Pomoč za plačilo zavarovalnih premij	2.500,00
Zagotavljanje tehnične podpore v primarnem kmetijstvu	8.000,00
Nova znanja na področju dopolnilnih dejavnosti in gozdarstva	
• Za nova znanja na področju dopolnilnih dejavnosti	4.000,00
• Za nova znanja na področju gozdarstva	2.000,00
Naložbe v opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	5.000,00
Delovanje društev in njihovih zvez	8.000,00
Štipendiranje prevzemnikov kmetij	1.200,00
Pokrivanje dodatnih stroškov transporta in opreme iz odročnih krajev	6.500,00

5.2 OBČINA METLIKA

Leta 2000 je bilo v metliški občini 700 kmetijskih gospodarstev, ki so kmetovala na 2.900 ha zemlje. Do leta 2010 se je število kmetij zmanjšalo na 611, površina obdelovane zemlje pa ne 2.819 ha. Največ kmetij je obdelovalo površino od 2 do pod 5 ha. Žita so pridelovali na 637 ha, krmne rastline pa na 462 ha. Površina trajnih travnikov in pašnikov je obsegala 1.346 ha, od tega je največji delež travnikov in pašnikov z dvakratno rabo. Površina vinogradov v letu 2010 je bila 218 ha. V obdobju 2000-2010 se je število živali zmanjšalo pri govedu, perutnini, prašičih in kuncih. Povečalo se je število konjev, drobnice ter čebeljih družin. Ekonomska velikost kmetij v Občini Metlika je v letu 2010 znašala 4.265.000 €, kar pomeni da je povprečna kmetija imela za 6.980 € prihodkov.

Preglednica 9: Število vlog, vrednosti projektov in višina odobrenih sredstev za izvajanje ukrepov SKP za obdobje 2007-2013 do 31.11.2010, v Občini Metlika (Agencija ..., 2012)

	Št. vlog	Celotna vrednost projekta (EUR)	Višina odobrenih sredstev (EUR)
112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	4	-	41.200,00
121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	8	336.086,14	98.172,87
123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	2	155.760,00	55.710,00
133 Podpora skupinam proizvajalcev, ki so vključeni v sheme kakovosti	2	405.060,00	236.285,00
311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	3	226.806,31	94.502,63
312 Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	3	556.511,61	261.850,84
322 Obnova in razvoj vasi	1	190.800,00	74.772,75

V sedanjem programskem obdobju je bilo v Občini Metlika največ izplačanih vlog za ukrep Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij. Višina odobrenih sredstev pod tem naslovom je znašala 261.859,84 €, vloge pa so vložila 3 kmetijska gospodarstva. 236.285,00 € je bilo namenjenih za Podporo skupinam proizvajalcev, ki so vključeni v sheme kakovosti, 98.172,87 za Posodabljanje kmetijskih gospodarstev in 94.502,63 za Diverzifikacijo v nekmetijske dejavnosti. V tem obdobju so 4 mladi kmetije prevzeli kmetije ter za to skupno pridobili 41.200,00 €. V letu 2012 Občina Metlika omogoča kmetom, da pridobijo podpore za naložbe v kmetijstvu. Za to je namenjenih 42.100,00 €. Finančno pomoč lahko dobijo tudi za zaokrožitev zemljišč ter za plačilo zavarovalnih premij. Občina pa zagotavlja tudi tehnično podporo v kmetijstvu ter sofinancira delovanje društev in njihovih programov.

Preglednica 10: Višina sredstev po posameznih naložbah v Občini Metlika, v letu 2012 (Javni razpis za dodelitev nepovratnih sredstev ..., 2012)

Vrsta ukrepa	Višina sredstev (EUR)
Podpora naložbam v kmetijstvu	42.100,00
Pomoč za plačilo zavarovalnih premij	2.000,00
Pomoč za zaokrožitev zemljišč	2.000,00
Pomoč za spodbujanje kakovostne proizvodnje	1.000,00
Investicije v dopolnilne dejavnosti na kmetijah	1.000,00
Zagotavljanje tehnične podpore v kmetijstvu	5.500,00
Sofinanciranje delovanja društev in njihovih programov	6.500,00

5.3 OBČINA SEMIČ

Skupni dohodek iz kmetijske dejavnosti v Občini Semič je v letu 2010 znašal 2.138.000 EUR, kar je povprečno 6.057 EUR na kmetijsko gospodarstvo. Površina zemljišč se je med leti 2000 in 2010 zmanjšala za 4 ha, in sicer iz 1956 ha na 1.952 ha. Kmetovanje je opustilo 34 kmetijskih gospodarstev. Večina kmetijskih gospodarstev je obdelovala zemljišča v skupni velikosti od 2 do pod 5 ha. Glede na rabo tal so z 1.523 ha prevladovali trajni travniki in pašniki, od tega največ takšnih z dvakratno rabo. Površina njiv je obsegala 337 ha, od tega so na 101 ha gojili žita, krmne rastline pa na 211 ha. 92 ha so pokrivali trajni nasadi, 57 pa vinogradi. Površina gozda v Občini Semič je bila 2.096 ha. Po številu živali prevladuje drobnica (3098 živali). V desetih letih se je zmanjšal obseg reje perutnine, kuncev ter prašičev, povečalo pa se je število konj, drobnice ter goveda.

Preglednica 11: Število vlog, vrednosti projektov in višina odobrenih sredstev za izvajanje ukrepov SKP za obdobje 2007-2013 do 31.11.2010, v Občini Semič (Agencija ..., 2012)

	Št. vlog	Celotna vrednost projekta (EUR)	Višina odobrenih sredstev (EUR)
121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	2	71.142,20	21.277,22
122 Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	3	28.201,44	13.292,07
311 Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	1	310.573,21	115.865,53
312 Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	2	750.038,00	318.260,00
322 Obnova in razvoj vasi	1	117.191,22	47.410,35

Do 31.11.2010 je bilo za programsko obdobje 2007-2013 oddanih 9 vlog, ki so zadostovale kriterijem ter posledično dobile finančna sredstva. Za Podporo ustanavljanju in razvoju mikro podjetij, je bilo razdeljenih 318.260,00 €, med 2 kmetiji. Za izpolnjevanje ukrepa Diverzifikacije v nekmetske dejavnosti je bilo namenjenih 115.865,53 €. Sredstva so podelili tudi za Posodabljanje kmetijskih gospodarstev, Povečanje gospodarske vrednosti gozdov ter za Obnovo in razvoj vasi.

Preglednica 12: Razpoloživa sredstva (EUR) za posamezen ukrep v Občini Semič, v letu 2012 (Javni razpis za dodelitev pomoči ..., 2012)

Vrsta ukrepa	Višina sredstev (EUR)
Naložbe v kmetijska gospodarstva za primarno proizvodnjo	23.500,00
Pomoč za arondacijo (zaokrožitev zemljišč)	500,00
Zagotavljanje tehnične podpore	7.000,00
Naložbe v opravljanje storitev in trženje proizvodov in storitev s kmetij	2.000,00

V Javnem razpisu za dodelitev pomoči za ohranjanje in razvoj kmetijstva in podeželja v Občini Semič v letu 2012 je zapisano, da je za kmetijstvo na razpolago skupno 33.000,00 €. Od tega 23.500,00 € za Naložbe v kmetijska gospodarstva za primarno proizvodnjo, 500,00 € za Zaokrožitev zemljišč, 7.000,00 € za Zagotavljanje tehnične podpore ter 2.000 € za Naložbe v opravljanje storitev in trženje proizvodov in storitev s kmetij.

6 SKLEPI

Pričakujem, da se bo število kmetijskih gospodarstev tudi v naprej zmanjševalo, saj je trend opuščanja kmetijstva opazen že v zadnjem desetletju. S kmetijstvom se bodo verjetno prenehala ukvarjati manjša kmetijska gospodarstva, katerih nosilci kmetujejo ob delu, v prostem času ali pa kmetije, ki nimajo zagotovljenega prevzemnika. V konec kmetovanja bodo lahko primorane tudi kmetije, katere zaradi majhnosti, tehnične zaostalosti ter slabega gospodarjenja ne bodo konkurenčne na trgu. Zemljišča teh kmetij bi lahko prevzela večja kmetijska gospodarstva ali pa bodo površine zaradi opuščanja kmetovanja pričele zaraščati. Tudi število živali se bo verjetno zmanjševalo. Glede na ukrepe prihajajoče skupne kmetijske politike predvidevam, da se bo močno zmanjšalo število kmetij, ki se redijo krave molznice, saj bo ukinitve mlečnih kvot otežila položaj kmetov na trgu in bodo prihodki kmetov v večini odvisno od cenovne konkurenčnosti. Ker nova politika ne predvideva pomoči za rejo perutnine se obseg te panoge na območju Bele Krajine verjetno ne bo povečal, saj specializiranih rejcev perutnine do sedaj ni bilo.

Glede na ocene predlogov o novi skupni politiki v obdobju 2014-2020 se zaradi predvidenih enotnih osnovnih plačil za njive in travnike pričakuje, da bodo kmetije povečevale površino ekstenzivnega travinja, zaradi pridobivanja večjih subvencij ob manjših stroških dela. Predvidevam, da bi se leta do 2020 površina travnikov močno povečala, kljub temu da je površina teh v Beli Krajini že sedaj zelo velika. Prihajajoče razmere so zaradi večje količine travniške krme lahko ugodne za povečanje reje govedi, drobnice in konjev. Veliko trajnih travinja je že sedaj vključenih v območja OMD, kar 40% Bele Krajine pa je vključeno v Naturo 2000. Menim, da bodo kmetje tudi v prihodnosti izvajali ukrepe pod tema dvema naslovoma in si tako zagotovili dodatne prihodke.

V Beli Krajini je trenutno veliko kmetij vključenih v razne oblike integrirane pridelave, ki pa bo po letu 2014 postala obvezen standard in za izvajanje zahtev ne bo več namenjenih plačil. Glede na povečanje števila ekoloških kmetij v zadnjih letih, pričakujem da se bo velik del kmetijskih gospodarstev, ki so sedaj vključena v integrirano pridelavo v prihodnje preusmerilo v ekološko kmetijstvo. Tiste kmetije, ki se za to ne bodo odločile, bodo verjetno poskušale del finančnih sredstev pridobiti z izpolnjevanjem različnih ukrepov določenih za obdobje 2014-2020.

Kmetijstvo v Beli Krajini ponuja veliko možnosti za nadaljnji razvoj, kateri pa mora biti dobro utemeljen z cilji, ki se jih pričakuje kot posledica delovanja skupne kmetijske politike. Smotrno je izrabiti čim več sredstev, ki jih Evropska unija, Slovenija in posamezna občina namenja za kmetijstvo ter si z dobro kvaliteto izdelkov in dodano vrednostjo na proizvode zagotoviti večje prihodke. Pričakujem, da bodo kmetje tudi v prihodnje kandidirali na občinskih in državnih razpisih za dodelitev sredstev iz naslova Razvoj podeželja. Ta finančna sredstva predstavljajo pomemben denarni vir za korenitejše spremembe v kmetijstvu, omogočajo pa tudi obnovo vasi, razvoj mikro podjetij na podeželju. Vse to lahko izboljša kvaliteto življenja na podeželju za kmetovalce ter tudi za nekmetijsko prebivalstvo in odstotek odseljevanja prebivalstva iz podeželja bi se posledično lahko zmanjšal.

7 VIRI

7.1 CITIRANI VIRI

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

<http://www.arsktrp.gov.si/> (8.7.2012)

Erjavec E., Rednak M., Volk T., Ocena učinkov reforme SKP na slovensko kmetijstvo. Študija za MKGP. 2011. Ljubljana, Biotehniška fakulteta in Kmetijski inštitut Slovenije: 26 str.

Javni razpis za dodelitev finančnih sredstev za ohranjanje in razvoj kmetijstva in podeželja v Občini Črnomelj v letu 2012.

http://www.crnomej.si/doc/dokumenti/2012/razpisi/kmetijstvo_podezelje_2012/JAVNI_RAZPIS-_2012_-_KMETIJSTVO_IN_PODEZELJE.pdf (8.7.2012)

Javni razpis za dodelitev nepovratnih sredstev za ohranjanje in razvoj kmetijstva v Občini Metlika za leto 2012. 2012. Ur.l. RS. Št. 16/12

Javni razpis za dodelitev pomoči za ohranjanje in razvoj kmetijstva in podeželja v Občini Semič v letu 2012.

http://www.semic.si/Upload/Javni%20razpis%20za%20dodeljevanje%20pomo%20C4%208Di%20v%20kmetijstvu%20v%20letu%202012_1.pdf (8.7.2012)

Kako bo z integrirano pridelavo v novem programskem obdobju (2014-2020)? Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFcQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.arhiv.mkgp.gov.si%2Ffileadmin%2Fmkgp.gov.si%2Fpageuploads%2FAktualno%2FInformacija_IP_po_2014.doc&ei=3kAmULLuG5DcsgbmgYHoBQ&usq=AFQjCNHjOPuTa3OW30eVFo66bI-Xq0LP0g&sig2=qrlFOWliQTzyhdVnXFFbmg (10.7.2012)

Popis kmetijstva 2010. Statistični urad Republike Slovenije.

http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4594 (12.7.2012)

SI-Stat podatkovni portal. Statistični urad RS.

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Okolje/Okolje.asp#15> (12.7.2012)

Uredba 2011/0282 Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). 2011. Bruselj. COD. Evropska komisija: 137 str.

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_sl.pdf (15.8.2012)

Uredba 2011/0280 Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike. 2011. Bruselj. COD. Evropska komisija: 102 str.

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com625/625_sl.pdf (15.8.2012)

Uredba 2011/0288 Evropskega parlamenta in Sveta o financiranju, upravljanju in spreminjanju skupne kmetijske politike. 2011. Bruselj. COD. Evropska komisija: 128 str.

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com628/628_sl.pdf (15.8.2012)

Uredba 2011/629 Sveta o opredelitvi problemov za določitev nekaterih pomoči in nadomestil v zvezi s skupno ureditvijo trga za kmetijske proizvode. Bruselj. COM. Evropska komisija: 45 str.

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com629/629_sl.pdf
(15.8.2012)

Uredba 2010/0385 Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi skupne ureditve trgov za kmetijske proizvode. 2010. COM. Bruselj. Evropska komisija: 334 str.

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0799:FIN:SL:PDF>
F (15.8.2012)

Uredba 2011/0286 Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 v zvezi z uporabo neposrednih plačil kmetom za leto 2013. 2011. Bruselj. COD. Evropska komisija: 44 str.

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com630/630_sl.pdf
(15.8.2012)

Uredba 2011/0285 Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 v zvezi s shemo enotnega plačila in podporo vinogradnikom. 2011. Bruselj. COD. Evropska komisija: 42 str.

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com631/631_sl.pdf
(15.8.2012)

Uredba o zelenem javnem naročanju. Ur.l. RS. Št. 102/11

7.2 DRUGI VIRI

Izhodišča Slovenije za razpravo o skupni kmetijski politiki EU po letu 2013. 2010. Ljubljana. Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije: 8 str.

http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/SKP/Izhodisca_SI_o_SKP_po_2013.pdf (15.8.2012)

Predlog stališč Republike Slovenije do zakonodajnih predlogov Evropske Komisije o skupni kmetijski politiki do 2020. 2011. Ljubljana. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 8 str.

http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/skupna_kmetijska_politika_d_o_2020/ (15.8.2012)

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Proračun za strategijo Evropa 2020. 2011. Bruselj. Evropska komisija: 24 str.

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/sl/11/st12/st12475.sl11.pdf> (15.8.2012)

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Skupna kmetijska politika proti letu 2020: odziv na prihodnje izzive, povezane s hrano, naravnimi viri in ozemljem. 2010. Bruselj. Evropska komisija: 15 str.

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:sl:PDF>
(15.8.2012)